

XIV.

AUPAMYA-PARIVARTO NĀMA CATURDAŚAH.

(284) atha khalv āyusmān Subhūtir Bhagavantam etad
avocat | yo Bhagavan bodhisattvo mahāsattvah saha śrava-
nenāīvāsyām gambhīrāyām prajñāpāramitāyām adhimucyate 5
nāvaliyate na samliyate nāvatiṣṭhate na dhandhāyati na viciki-
tsati na kāṅkṣaty abhinandati ca prajñāpāramitām sa Bhagavan
kutaś cyutvā kutrōpapannah ||

Bhagavān āha | yaḥ Subhūte bodhisattvo mahāsattvah
saha śravaṇenāīvāsyām gambhīrāyām prajñāpāramitāyām adhi- 10
mokṣyate nāvaleṣyate na samleṣyate nāvasthāsyate na dhandhā-
yiṣyati na vicikitsiyati na kāṅkṣiṣyati abhinandiṣyati ca darśa-
nam śravaṇam ca dhārayiṣyati bhāvayiṣyaty enām gambhīrām
prajñāpāramitām prajñāpāramitā-pratisamyuktāmś ca manasi- 15
kārān na vihāsyati na vīpṛṣṭhikariṣyati mānasam chandaṁ¹
janayiṣyaty udgrahītum dhārayitum vācayitum paryavāptum
pravartayitum kariṣyaty anubandham anugamiṣyati dharma-
bhāṇakam nōtsrakṣyati |

tīvra-sampratipatti¹-viśeṣam dvitiya-kṣaṇa-saṃgrhītam kathayann āha : yo
Bhagavan bodhisattva ity-ādi. saha śravaṇenēti śravaṇa-mātrānantaram. tatra 20
śravaṇa-cintā-bhāvanā-kriyā-virodhena² yathākramam nāvaliyate na samliyate
nāvatiṣṭhate³. yato 'jñāna-saṃsaya-mithyājñāna⁴-virahān na dhandhāyati na
vicikitsati (P. 162^a) na kāṅkṣatīti padārtho vācyah. abhilāṣa-yogād abhinandati.
na vīpṛṣṭhikariṣyati mānasam iti na ⁵vīpratisāra-cittam utpādayiṣyati⁵. ka-
riṣyaty anubandham iti dharma-bhāṇakasyāparityāgāt. tad ev' āha : anuga- 25

1. So C & Pañcav° prat° PT. 2. °yād vir° P. 3. om. P. 4. mithyā P.
5 ... 5. cinta'tisāram cittam sampād° P, vīpratisāram c° CT. hgyod-paḥi sems bskyed-pa.

mīṣyati dharma-bhāṇakam nōtsrakṣyatīti.

tad-yathā 'pi nāma Subhūte taruṇa-vatsā gaur nōtsṛjati
vatsam evam eva Subhūte yo bodhisattvo mahāsattva enām
gambhīrām prajñāpāramitām śrutvā tāvan na prahāsyati dha-
5 rma-bhāṇakam yāvad asyēyam prajñāpāramitā kāya-gatā vā⁽¹⁾
bhaviṣyati pustaka-gatā vā | ayam Subhūte bodhisattvo mahā-
sattvo manusyebhya eva cyuto manusyeśv evōpapannah ||

etad eva dṛṣṭāntena vaktum āha : *tad-yathā 'pi nāma Subhūta ity-ādi.
kāya-gatā vēti urogatikaraṇāt. pustaka-gatā vēti pustaka-dhāraṇāt.*

10 (285) Subhūtir āha | syād Bhagavann etair eva gunaiḥ
samavāgato bodhisattvo mahāsattvo 'nyebhyo buddha-kṣetre-
bhyaś cyuta ihōpapannah ||

15 samudāgama-viśeṣam [Tib. 215^b] trītya-kṣaṇa-saṃgr̄hītam vaktum āha : *syād
Bhagavann etair ity-ādi. syād bhavet. kim iti kākvāpraśnah. etair eva gunair
iti prajñāpāramitā'dhimokṣānavalay'ādibhiḥ.*

20 Bhagavān āha | syāt Subhūte bodhisattvo mahāsattvo
'nyebhyo buddha-kṣetrebhyo 'nyān buddhān bhagavataḥ pa-
ryupāsyā pariprcchya paripraśnikṛtya tebhyaś cyuta ihōpapanna
etair eva gunaiḥ samavāgato veditavyah || punar aparam
Subhūte yo bodhisattvo mahāsattvas Tuṣitebhyo devebhyaś
cyuta ihōpapannah so 'py etair eva gunaiḥ samavāgato
veditavyah | yena Maitreyo bodhisattvo mahāsattvah paryupā-
sitah paripṛṣṭah pariprcchitah paripraśnikṛta imām prajñāpāra-
mitām ārabhya so 'py etair eva gunaiḥ samavāgato vedita-
25 vyah |

anvaya-mukhena parihaarann āha : *syāt Subhūte bodhisattva ity-ādi.*

(1) kāya-gatā vā kaṇṭha-gatā vā iti ca° |

lena khalu punah Subhūte bodhisattvena mahāsattvena pūrvāntata iyam gambhirā prajñāpāramitā śrutā na tu paripṛṣṭā bhaven na paripṛcchitā na paripraśnikṛtā tasya punar api manusyeśv evopapannasyāsyām gambhirāyām prajñāpāramitāyām bhāsyamāṇāyām bhavati kāṅksāyatvatvām bhavati dhanḍhāyatvatvām bhavati cittasyāvalinatā veditavyam etat Subhūte 'yām bodhisattvah pūrvāntato 'py aparipṛcchaka-jātiyo 'bhūt||
vyatireka-mukhenāpi nirdiśann¹ āha : *lena khalu punar ity-ādi.*

tat kasya hetoh | tathā hy asyāsyām gambhirāyām prajñāpāramitāyām bhāsyamāṇāyām bhavati kāṅksāyatvatvām bhavati dhanḍhāyatvatvām bhabati cittasyāvalinatēti ||
10

niryuktika evāyam iti *tat kasya hetor* ity āśāṇky' āhā : *tathā hy asyāsyām* ity-ādi. etad uktam² : yasmān Mātur vāsanādhāna-vaikalyena kāṅksāyatvatvādikām bhavati tasmāt pūrvam aparipṛcchaka-jātiya iti.

punar apāram Subhūte lena bodhisattvenāyām gambhirā prajñāpāramitā pūrvāntato 'pi śrutā bhavati paryupasitā paripṛṣṭā paripṛcchitā paripraśnikṛtā ca bhavaty ekam vā dinam dve vā trīni vā catvāri vā pañca vā dināni tasya tāvatkalikī śraddhā bhavati samhriyate ca punar evāsamhāryā ca bhavati paripṛcchayā ||
15
20

tad eva spaṣṭayann āha : *punar apāram* ity-ādi. *tāvatkalikī* katipaya-dinānubandhinī. *saṃhriyate* cēti virodhi³-pratyaya-balād apanīyate. *asaṃhāryā* cēti *paripṛcchā*-bāhulyenāśakyottarā.³

tat sasya hetoh | evam hy etat Subhūte (286) bhavati | lena pūrvam na samparipṛṣṭā bhavatīyām prajñāpāramitā na samparipṛcchitā na samparipraśnikṛtā na cānuvartitā bhavati
25

1. °rdeśann C, nidarśayann P. bstan-pa. 2. °dha T. 3. °kyoturā P, °lya-śalā-kyottaturā (!) C.

tasya kāmcit kālam chando 'nuvartate 'syām gambhīrāyām
 prajñāpāramitāyām śravaṇāya kāmcit kālam chando na bha-
 vati | sa punar evōtkṣipyate 'vasīdati tasya calācalā buddhir
 bhavati tūla-picūpamaś ca sa bhavati | so 'yam bodhisattvo
 5 'cira-yāna-samprasthito veditavyah | navena yānen' āgataḥ sa
 bodhisattvas tām śraddhām tam prasādām tam chandām pra-
 hāsyati yad utānām gambhīrām prajñāpāramitām nānugra-
 hīsyati nānuvartīsyate nānuparivāriṣyati | tasya dvayor bhū-
 myor anyatarā bhūmiḥ pratikāṅkṣitavyā śrāvaka-bhūmir vā
 10 pratyekabuddha-bhūmir vā |

tathāiva tat kasya hetor ity āśaṅky' āha : evam hy etat Subhūte bhavatīty-
 ādi. dharmatāñśā yat-kāraṇānuvidhāyi kāryam ity arthaḥ. yena pūrvam na
 samparipṛṣṭēti ādau tu sarva(P.162^b)kālam iti bhāvah yato 'nantaram evōktam
 ekam vā dinam ity-ādi. kāmcit¹ kālam chando 'nuvartata iti katipaya-dinā-
 15 bhyāsa-balāt tāvan-mātrābhilāśo bhavati kāraṇānurūpatvāt² kāryasyēti matih.
 utkṣipyata iti śraddhāto bhraśyate. avasīdatīti śraddhā-yoge 'pi. calācalēti
 pratiniyata-[Tib.216^a]dharmāñalambanāt. tad ev' āha : tūla-picūpamaś cēti
 tūla-varti-karaṇāya saṃskṛtam tūlakam tūla-picuh. tenānavasthita-sādharmyāt
 sadṛśas tad-upamah. śravaṇādy-avasthāsu prayog'ādiṣu vā yathāsaṃkhyam nā-
 20 nugrahīsyati nānuvartīsyate nānuparivāriṣyatīti vācyam.

tad-yathā 'pi nāma Subhūte mahā-samudra-gatāyām nāvi
 bhinnāyām ye tatra kāṣṭham vā na gr̥hṇanti phalakam vā mṛta-
 śarīram vā nādhyālambante veditavyam etad aprāptā evāite
 pāram udake kālam kariṣyantīti | ye khalu punah Subhūte
 25 mahā-samudra-gatāyām nāvi bhinnāyām tatra kāṣṭham vā
 gr̥hṇanti phalakam vā mṛta-śarīram vā 'dhyālambante vedita-
 vyam etat Subhūte nāite udake kālam kariṣyanti svastinā
 'nantarāyenā pāram uttarisyanī akṣatāś cānupahatāś ca sthale

1. kāmcit P. 2. °nupar° C.

sthāsyantīti || evam eva Subhūte yo bodhisattvah⁽¹⁾ śraddhā-
mātrakeṇa prasāda-mātrakeṇa prema-mātrakeṇa chanda-mātra-
keṇa samanvāgataḥ sa ca prajñāpāramitāṁ nādhyālambate
veditavyam etat Subhūte antar evāisa vyadhvani vyavasādam
āpatsyate 'prāpta eva sarvajñatāṁ śrāvakatve pratyekabuddhatve
vā sthāsyatīti | yeṣāṁ khalu punah Subhūte bodhisattvānāṁ 5
(287) mahāsattvānāṁ asti śraddhā 'sti ksāntir asti ruciḥ asti
cchando 'sti vīryam asty apramādo 'sty adhimuktir asty adhyā-
śayo 'sti tyāgo 'sti gauravam asti pṛitir asti prāmodyam asti
prasādo 'sti premā 'sty anikṣipta-dhuratā 'nuttarāṁ samyak-
sambodhim abhisamboddhum te ca prajñāpāramitāṁ adhyā-
lambante | evam teṣāṁ sā śraddhā sā ksāntih sā ruciḥ sa
cchandah tad vīryam so 'pramādaḥ sā 'dhimuktih so 'dhyāśayah
sa tyāgas tad gauravam sā pṛitis tat prāmodyam sa prasādas
tat prema sā 'nikṣiptadurata 'nuttarāṁ samyaksambodhim 10
abhisamboddhum | te ca prajñāpāramitāṁ prāpya sarvajñatā-
yāṁ sthāsyanti | 15

ālambana-viśeṣāṁ eaturtha-kṣaṇa-saṃgrhītāṁ nirdiśann āha: *tad-yathā 'pi*
nāmēty-ādi. bāhy'ādhyātmikōpadravābhāvāt svastinā 'nantarāyenēti dvayor
upādānam. tad ev' āha: *akṣatāś¹ cānupahatāś cēti.* ²*vyadhvanīti* antarāla eva 20
vimārge³ vināśam āpatsyate.² asti śraddhēty-ādi. tatra: śraddhā 'stīvenā-
bhīsampratyayah. ksāntir anutpād'ādi-dharma-kṣamaṇam.⁴ ruciḥ avagrahah.⁵
chandah kartu-kāmatā. vīryam kuśalōtsāhaḥ. apramādaḥ kuśalākuśalayor
yathākramam sevanāsevane. adhimuktir niścayāvadhāraṇam. adhyāśayah parōpa-
kār'ādi-pravaṇam cittam. tyāgaḥ phalena saha sarva-sva-parityajanam. gaura- 25
vam sarvatra-namratā. pṛitiḥ saumanasyam. prāmodyam harṣa-viśeṣah. pra-

(1) bodhisattvo mahāsattvah iti kha° nā° ca° |

1. akṣamāś P, akṛtāś CT, Ed. & Tib. (ma rmas) as the present. 2 ... 2. bar-ma-
dor ṣes bya-ba ni bar nīd-du rnam-par h̄jig ciñ nīams-par h̄gyur-ro. If we read 'vyā-
dhvanīty-ādy ant°... āpatsyate' would give a good sense. 3. mārge C. 4. lakṣaṇam
C. 5. iva gr° C.

sādo guṇavattva¹-darśanād bhakti-viśeṣaḥ. prema śakyānuṣṭhāne 'bhilāṣaḥ. (P. 163^a) anikṣipta-dhurataḥ pratijñā-bhārāparityāgaḥ. anālamban'ālambanōdāharāṇam sāntara-nirantara²-kāriṇoḥ sarv'ākārajñatā-vipakṣa-pratipakṣa-bhāva³-paridīpanārtham.

5 tad-yathā 'pi nāma Subhūte strī vā puruṣo vā 'paripakvena ghaṭenōdakam parivahet veditavyam etat Subhūte nāyam ghaṭaś ciram anuvartsyate kṣipram eva paribhetsyate pravileṣyate iti ||

ādhāra-viśeṣam mārge prathama-kṣaṇa-saṁgr̥hitam vaktum āha : tad-yathā 10 'pi nāma Subhūte strī vē[Tib.216^b]ty-ādi.

15 tat kasya hetoh | yathā 'pi nāma tad aparipakvatvād ghaṭasya sa bhūmi-paryavasāna eva bhavisyatīti || evam eva Subhūte kim cāpi bodhisattvasyāsti śraddhā 'sti kṣāntir asti rucir asti echando 'sti vīryam asty apramādo 'sty adhimuktir asty adhyāśayo 'sti tyāgo 'sti gauravam asti prītir asti prāmodyam asti prasādo 'sti premāsty anikṣipta-dhurataḥ 'nuttarām samyaksambodhim abhisambodhum | sa ca prajñāpāramitayōpāya-kauśalyena cāparigr̥hito bhavati veditavyam etat Subhūte 'yam bodhisattvo 'ntarā vyadhvani vyavasādam āpatsyata iti | kaś ca Subhūte bodhisattvasyāntarā vyadhvani vyavasādaḥ śrāvaka-bhūmir vā pratyeka buddha-bhūmir vā | tad-yathā 'pi nāma Subhūte strī vā puruṣo vā suparipakvena ghaṭena nadito vā sarasto vā taḍagato vā udapānād vā tato 'nyebhyo vā udak'ādhārebhya udakam parivahet tasya tad udakam parivahato veditavyam etat Subhūte (288) svastinā 'nantarāyenāyam ghaṭaṁ gr̥ham gamiṣyatīti ||

niryuktika evāyam iti tat kasya hetor ity āśaṅkyā vastu-dharmatvena pa-

1. °navattā T, °navatta C. 2. °ntakara P, nira C. 3. °kṣābh° C.

riharann āha: *yathā 'pi nāmēty-ādi. parivahed ity udakam̄ nayet.*

tat kasya hetoh| yathā 'pi nāma suparipakvatvād ghaṭa=
sya|| evam eva Subhūte yasya bodhisattvasyāsti śraddhā 'sti
kṣāntir asti rucir asti cchando 'sti vīryam asty apramādo 'sty
adhimuktir asty adhyāśayo 'sti tyāgo 'sti gauravam asti prītir
asti prāmodyam asti prasādo 'sti premāsty anikṣipta-dhurata
'nuttarām samyaksambodhim abhisambodhum| sa ca prajñā=
pāramitayōpāya-kauśalyena ca parighīto bhavati| veditavyam
etat Subhūte nāyam bodhisattvo mahāsattvo 'ntarā vyadhvani
vyavasādam āpatsyate aksato 'nupahataḥ sarvajñatāyām sthā=
syatīti||

tathāiva *tat kasya hetor ity āśaṅkyā pūrvavad āha: yathā 'pi nāmēty-ādi. prajñāpāramitoyōpāya-kauśalyenēti śūnyatā-karuṇābhyaṁ ity arthah. paripakv'ā=ma-ghaṭau pratipatti-dharmasy' ādhārānādhāra-bhāva-saṃdarśanārthau.*

tad-yathā 'pi nāma Subhūte dusprajñā-jātiyah puruṣah
sāmudrikān nāvam anākoṭitām aparikarmakṛtām cira-bandhana=
baddhām udate 'vatārya samāropita-bhaṇḍām paripūrṇām bhā=
rārtām abhirūḍhaḥ syād veditavyam etat Subhūte evamdhā=
rmēyām naur bhaviṣyati yad utōdake 'saṃtīrṇa-bhāṇḍāvā
saṃsatsyatīti| tasyānyena bhaṇḍām bhaviṣyati anyena sā naur
vipatsyate iti| evam sa sārthavāho 'nupāya-kuśalo dausprajñena
mahatā 'rtha-viyogena samanvāgato bhaviṣyati mahataś ca
ratn'ākarāt parihiṇo bhaviṣyatīti| evam eva Subhūte kiṃ cāpi
bodhisattvasyāsti śraddhā 'sti kṣāntir asti rucir asti cchando
'sti vīryam asty apramādo 'sty adhimuktir asty adhyāśayo 'sti
tyāgo 'sti gauravam asti prītir asti prāmodyam asti prasādo
'sti premāsty anikṣipta-dhurata 'nuttarām samyaksambodhim
abhisambodhum sa ca prajñāpāramitoyōpāya-kauśalyena ca

virahito bhavati | veditavyam etat Subhūte (289) aprāpta evā=
 yam bodhisattvah sarvajñatā-ratn'ākaram antarā samsatsyati
 vyavasādam āpatsyate mahataḥ svārthāt parihiṇo bhaviṣyati
 mahataś ca parārtha-ratna-rāśeh parihiṇo bhavisyati yad uta
 5 sarvajñatā-mahā'rtha-ratn'ākarāt parihiṇatvād iti || kā punah
 Subhūte bodhisattvasyāntarā vyadhvani samsīdanā yad uta
 śrāvaka-bhūmir vā pratyekabuddha-bhūmir vā || tad-yathā 'pi
 nāma Subhūte paññita-jātiyah sārthavāhah sāmudrikām nāvam
 subaddhām bandhayitvā svākotitām ākotayitvā suparikārma=
 kṛtām kṛtvā udate 'vatārya bhāṇḍam āropya pūrnām kṛtvā
 10 samam yojayitvā yuktena vātenābhipretām diśam anupūrvene
 gacchet tatas tad yānam iti | veditavyam etat Subhūte nēyam
 naur udate samsatsyati gamisyatiyam nauś tam pradeśam
 yatrānayā gantavyam | mahā-labhena cāyam sārthavāhah sam=
 15 yokṣyate yad uta laukikai ratnair iti || evam eva Subhūte
 yasya bodhisattvasya mahāsattvasyāsti śraddhā 'sti ksāntir asti
 rucir asti cchando 'sti vīryam asty apramādo 'sty adhimuktir
 asty ādhyāśayo 'sti tyāgo 'sti gāuravam asti prītir asti prā=
 modyam asti prasādo 'sti premāsty anikṣipta-dhuratā 'nuttarām
 20 samyaksambodhim abhisambodhum sa ca prajñāpāramitayā
 parigṛhīta upāya-kauśalyena cāvirahito bhavati | veditavyam
 etat Subhūte nāyam bodhisattvo mahāsattvo 'ntarā vyadhvani
 samsatsyati na vyavasādam āpatsyate sthāsyaty ayaṁ bodhisattvo
 mahāsattvo 'nuttarāyam samyaksambodhau ||

25 sākalya-viśeṣam dvitiya-kṣaṇa-saṅgr̥hitām pratipādayann āha : duḥprajñā=
 jātiya ity-ādi. anākotitām iti udaka-pravesa-sthāne valkalādānāt.¹ a-parika=
 rmakṛtām iti pūti-kāṣṭhānapanayanāt. bhār'ārtām abhirūḍha² iti guru-bhāra-

1. Sic P, kalparād° C.(!) śin śun la-sogs-pas ma-btsaṇs-pas-so. We must read valka=ādi, and some other syllables meaning ‘not pushed into’ or the like would be here.

2. °nāt. bhārāttānībharūḍha (!) C. om. Tib.

bharitām utkalitah. *asamtīrṇa-bhāndāīva samsatsyati* aprāpta-sthala-pariskā-
rāvāvasādam yāsyati. *parihīna* iti aprāpta-parihānyā. *antarā samsatyati* vyā-
vasādam āpatsyata¹ iti antarā² bhedam yāsyati buddha-bhūmim ca prati viśādam
āpatsyate.

5

tat kasya hetoh| evam hy etat Subhūte bhavati| yato
'sya bodhisattvasya mahāsattvasyāsti śraddhā 'sti kṣāntir asti
rucir asti cchando 'sti vīryam asty apramādo 'sty adhimuktir
asty adhyāśayo 'sti tyāgo 'sti gauravam asti pṛitir asti prā-
modyam asti prasādo 'sti (290) premāsty anikṣipta-dhurata
'nuttaram samyaksambodhim abhisamboddhum| ete cāsyā dha-
rmāḥ prajñāparamitayā parigr̄hitā upāya-kauśalyena cāvirahita
na śrāvaka-bhūmim na pratyekabuddha-bhūmim vā pratipa-
tsyante| api tu yena sarvajñatā tenānte dharmā abhimukhāḥ
samprasthitāḥ tato 'syā anuttarāyāḥ samyaksambodher abhi-
sambodhāya bhavisyantīti||

10

15

anāgatārtha-niścayābhāvāt katham sthāsyaty ayam iti *tat kasya hetor* ity
āśāṅkyāvikala-kārana-mātrā'nubandhi³-yogyatā'numānād āha: *evam hy etat*
Subhūta ity-ādi. ākotītānākoṭita-nau-grahaṇam prati(P.163^b)patti-vaikalya-sā-
kalya-jñāpanārtham.

20

tad-yathā 'pi nāma Subhūte kaścid eva puruṣo jīrṇo
vrddho mahallakah savimśati-varṣa-śatiko jātyā bhavet tasya
kaścid eva śarire vyādhīr utpadyeta vātato vā pittato vā
śleśmato vā samnipātato vā| tat kiṃ manyase Subhūte 'pi nu-
sa puruṣo 'parigr̄hito mañcād uttiṣṭhet||

25

Subhūtir āha| no hīdam Bhagavan||

Bhagavān āha| sacet punah Subhūte sa puruṣo mañcād
uttiṣṭhet atha ca punar na pratibalo 'rdha-krośāntaram api

1. °tsyeta P. 2. °rād C. 3. °nuvanti (!) C, °nānubanbhi P.

prakramitum | sa tayā jarayā tena ca vyādhinā kṣapito yady
 api mañcād uttiṣṭhet tathā 'pi punar apratibalaḥ sa puruṣaḥ
 prakramaṇaya | evam eva Subhūte kiṁ cāpi bodhisattvasyāsti
 śraddhā 'sti kṣāntir asti rucir asti cchando 'sti vīryam asty
 5 apramādo 'sty adhimuktir asty adhyāśayo 'sti tyāgo 'sti gaura-
 vam asti prītir asti prāmodyam asti premāsty anikṣipta-dhurata
 'nuttarāṁ samyaksambodhim abhisamboddhum | sa ca pra�ñā-
 pāramitaya 'parigṛhīta upāya-kauśalyena ca virahito bhavati
 kiṁ cāpi samprasthito 'nuttarāṁ samyaksambodhim abhisam-
 boddhum | atha ca punaḥ Subhūte evam veditavyam ayam
 bodhisattvo 'ntarā vyadhvani samsatsyati vyavasādam āpatsyate
 yad uta śravaka-bhūmau vā pratyekabuddha-bhūmau vā sthā-
 syatīti || tat kasya hetoḥ | yathā 'pi nāma (291) pra�ñāpāra-
 mitayā 'parigṛhitatvād upāya-kauśalyena ca virahitatvāt || tad-
 15 yathā 'pi nāma Subhūte sa eva puruṣo jīrṇo vr̥ddho mahallakah
 savimśati-varṣa-śatiko jātyā bhavet tasya śarire kaścid eva
 vyādhir utpadyeta vātato vā pittato vā ślesmato vā samnipā-
 tato vā sa ca⁽¹⁾ mañcād uttiṣṭhet | tam enam dvau balavantau
 20 puruṣau vāma-dakṣinābhyaṁ pārvābhyaṁ svadhyālambitam
 adhyālamba suparigṛhitam parigṛhya evam vadetāṁ gaccha
 tvam bhoh puruṣa yen' ākāṅkṣasi yāvac c' ākāṅkṣasi gantum
 anuparigṛhitas tvam āvābhyaṁ na tavāntarā mārgे patana-
 bhayaṁ bhaviṣyati yāvan na tvam tad adhiṣṭhānam anuprāpto
 25 bhaviṣyasi yatra tvayā gantavyam iti | evam eva Subhūte yasya
 bodhisattvasya mahāsattvasyāsti śraddhā 'sti kṣāntir asti rucir
 asti cchando 'sti vīryam asty apramādo 'sty adhimuktir asty
 adhyāśayo 'sti tyāgo 'sti gauravam asti prītir asti prāmodyam

(1) gha° pustake, sace ity atra kiṁcāpi sa iti pātho 'sti |

asti prasādo 'sti premâsty aniksipta-dhuratā 'nuttarām samyaksambodhim abhisamboddhum sa. ca prajñāpāramitayā 'nuparigṛhīto bhavati upāya-kauśalya-samanvāgataś ca bhavati | veditavyam etat Subhūte nāyam bodhisattvo mahāsattvo 'ntarā vyadhvani samsatsyati na vyavasādam āpatsyate pratibalo 'yam bodhisattvo mahāsattvas tat sthānam anuprāptum yad utā= nuttaram samyaksamboddhi-sthānam iti ||

samparigraha-viśeṣam tr̄tiya-ksaṇa-saṃgr̄hītam pratipādayann āha : *kaścid eva puruṣo jīrṇa ity-ādi. tatra : jarā-jarjarita-gātratvāj¹ jīrnah. vayah- prāptatvena vṛddhah.* su[Tib. 217^a]bhāṣita-durbhāṣitāvivekatvān *mahallakah.*

kṣapita iti upahataḥ. tathāiva tat kasya hetor ity āśaṅky' āka : yathā 'pi nāmēty-ādi. jīrṇa-puruṣasya parigrahāparigrahōdāharanām prajñāpāramitōpāya-kauśala-parigrahāparigrahābhyaṁ yathāyogaṁ samsāra-nirvāṇāikānta-pātā= pātārtha²-paridīpanārthaṁ.

Āryāśṭasāhasrikāyām prajñāpāramitāyām aupamya-pari= 15
varto nāma caturdaśah ||

Abhisamayālāmkār'ālokāyām Prajñāpāramitā-vyākhyāyām aupamya-pari= varto nāma caturdaśah.

1. °rā-jarita-mātr° C. 2. yātāyāta C. Ituṇ-ba daṇ mi-ltuṇ-ba.

